

# **Advies over het voorstel van decreet tot wijzigingen aan de studieomvang van opleidingen in het hoger onderwijs**

**Vlaamse Onderwijsraad**

Kunstlaan 6 bus 6  
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99  
F +32 2 219 81 18

[www.vlor.be](http://www.vlor.be)  
[info@vlor.be](mailto:info@vlor.be)

**Wijs beleid door overleg**

**Advies op eigen initiatief**

**Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 11 juni 2013 met 16 stemmen voor**

**Vorbereiding:** werkgroep Studieomvang, onder voorzitterschap van Ludo Melis

**Dossierbeheerder(s):** Isabelle De Ridder

## 1 Situering

Met de invoering van de BaMa-structuur in het hoger onderwijs werd gekozen voor het behoud van de oorspronkelijke duur van de opleidingen. Het merendeel van de opleidingen had voordien een nominale studieduur van 4 jaar (2 jaar kandidaat – 2 jaar licentiaat). Deze opleidingen namen in de BaMa een 3 + 1-structuur aan: een bachelor van 180 studiepunten, gevolgd door een master van 60 studiepunten. Opleidingen die voor de hervorming 5 jaar in beslag namen, kregen een master van 120 studiepunten toebedeeld. Gaandeweg groeide echter de vraag van opleidingen met een master van 60 studiepunten om uit te breiden naar een master van 120 studiepunten, verspreid over twee academiejaren. De argumentatie hiervoor is dat (1) het invoeren van masters van 120 studiepunten een internationale trend is. Een uitbreiding naar 120 studiepunten verhoogt de internationale vergelijkbaarheid van de Vlaamse masters; (2) zo meer ruimte gecreëerd wordt voor internationalisering, een praktijkcomponent, de mogelijkheid tot specialisatie en het beter onderbouwen van de masterproef. Voor een aantal opleidingen ging de overheid in op de vraag tot uitbreiding. Zo werden de masters in de wetenschappen en biomedische wetenschappen reeds vanaf 2007-2008 van 60 naar 120 studiepunten gebracht.

Overgaan tot een algemene studieduurverlenging is voor de overheid niet aan de orde. Studieduurverlenging heeft immers financiële gevolgen voor de overheid, instellingen, studenten en hun ouders. Studieduurverlenging heeft ook repercussies voor de arbeidsmarkt.

Met het decreet van 8 mei 2009 betreffende het onderwijs XIX werd een procedure vastgelegd om de studieomvang van opleidingen aan te passen. Opleidingen moesten hiervoor aan 4 criteria voldoen: (1) de context van de opleiding is dermate gewijzigd dat een uitbreiding van de studieomvang zich opdringt; (2) er is een probleem van studeerbaarheid; (3) er is een nood aan meer doctoraten in het domein; (4) de instelling kan instaan voor de financiering.

Aanvragen dienden gezamenlijk te gebeuren. In oktober 2011 dienden de instellingen hoger onderwijs gezamenlijk verscheidene dossiers in tot uitbreiding van de studieomvang van hun masteropleidingen. Op 15 juni 2012 heeft de Vlaamse Regering echter beslist om geen enkele van die ingediende aanvragen goed te keuren. Op basis van de ingediende dossiers, de individuele adviezen en het algemene advies van de Erkeningscommissie, was de Vlaamse Regering van mening dat geen enkele aanvraag op een afdoende en onderbouwde wijze aantoonde dat de aanvraag aan de vier decretaal vastgestelde criteria voldeed.

De Vlaamse Regering besliste daarom ook om een beleidskader uit te tekenen voor de indiening en beoordeling van de aanvragen die vanaf 2013 kunnen worden ingediend. Dat beleidskader moet een handvat vormen voor de instellingen om goede dossiers in te dienen, voor de instantie die de ingediende aanvragen moet gaan beoordelen, alsook voor de Vlaamse Regering om een besluit te nemen over de ingediende aanvragen. Dit beleidskader wordt geregeld via een voorstel van decreet.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> Stuk 1997 (2012–2013) ingediend op 17 april 2013 bij het Vlaams Parlement door de parlementsleden Kathleen Deckx, Kathleen Helsen, Vera Celis, Fatma Pehlivan, Jan Durnez, Kris Van Dijck, Peter Van Rompuy.

## 2 Democratisch overleg blijft noodzakelijk

De Vlor is tevreden dat de overheid werk maakt van dit beleidskader. Hij betreurt echter dat hij niet in het beleidsvoorbereidend overleg betrokken was. Dankzij zijn samenstelling is de raad nochtans het gremium bij uitstek om alle onderwijspartners te betrekken. Omdat deze wijziging in de regelgeving via een voorstel van decreet bij het parlement wordt ingediend, wordt de Vlor ook niet bij het op punt stellen van het decreet om advies gevraagd. De Vlor betreurt dit.

De Vlor is van mening dat de studieomvang van alle hogeronderwijsopleidingen een maatschappelijk debat – waarbij alle partners betrokken zijn – verdient. Hij vindt deze problematiek dermate belangrijk dat hij op eigen initiatief een advies uitbrengt waarin hij een aantal opmerkingen tot verbetering van het kader meegeeft. Hij bezorgt dit advies aan minister Smet en aan het parlement. De Vlor vraagt om bij de verdere implementatie van dit voorstel van decreet betrokken te worden.

## 3 Inhoud van het voorstel

De overheid ziet onvoldoende argumenten voor een uitbreiding van de studieomvang van alle masters van 60 studiepunten. Slechts in uitzonderlijke gevallen en dus op basis van kwalitatieve criteria kan de overheid positief ingaan op de aanvraag tot uitbreiding. Aanvragen moeten gezamenlijk ingediend worden aan de hand van verifieerbaar feitenmateriaal. De NVAO geeft advies over de aanvraag. Om een transparant en eenvormig opleidingsaanbod in het hoger onderwijs te garanderen, heeft het voorstel de volgende structuur voor ogen:

### 3.1 Masters van in principe 60 studiepunten en na strikte toetsing van 90 of 120 studiepunten

De financiering van de uitbreiding van de master gebeurt via het normale financieringsmechanisme, geregeld in het financieringsdecreet.<sup>2</sup> De regeling voor de lerarenopleiding blijft behouden. Een uitbreiding enkel op basis van de lerarenopleiding is onmogelijk. Voor uitbreiding van de studieomvang moet voldaan worden aan volgende criteria: (1) uitbreiding verbetert de internationale vergelijkbaarheid; (2) uitbreiding verbetert de studeerbaarheid én gaat in op de vraag van de nationale en internationale arbeidsmarkt voor het beheersen van algemene en specifieke beroepsgerichte competenties die vandaag niet kunnen gerealiseerd worden. Volgende masterstructuren worden dan mogelijk:

- 60 studiepunten vakopleiding;
- 90 studiepunten vakopleiding;
- 60 studiepunten vakopleiding + 30 studiepunten differentiatie (professionele oriëntatie – met uitzondering van de lerarenopleiding, verdieping of verbreding van de vakopleiding);
- 90 studiepunten vakopleiding + 30 studiepunten differentiatie (professionele oriëntatie, verdieping of verbreding van de vakopleiding).

---

<sup>2</sup> Decreet betreffende de financiering van de werking van de hogescholen en de universiteiten in Vlaanderen. 14 maart 2008.

### **3.2 Onderzoeksmasters van 120 studiepunten**

Onderzoeksmasters bestaan naast de oorspronkelijke master van 60 studiepunten of de uitgebreide master van 90 of 120 studiepunten. Hun aantal wordt beperkt tot 40 binnen de Vlaamse Gemeenschap. Voor de financiering van de eerste 60 studiepunten, wordt verwezen naar het huidige financieringsmechanisme. Voor 10 studenten per onderzoeksmaster worden de volgende 60 studiepunten via een vast bedrag gefinancierd. Deze extra financiering is afkomstig van een herschikking van een deel van de middelen die in het kader van de integratieoperatie zijn uitgetrokken voor de groei van het aantal ZAP-leden. De criteria voor inrichting van een onderzoeksmaster behelzen: (1) de verwachte doorstroom naar onderzoekscarrières; (2) aantoonbare aansluiting bij de onderzoekszwaartepunten van de instelling; (3) verbetering van de internationale vergelijkbaarheid.

### **3.3 Educatieve masters**

De precieze contouren van de educatieve masters worden later bepaald, na goedkeuring van de beroepskwalificaties van leraar en na afronding van de decretaal opgelegde evaluatie van de lerarenopleidingen.

## **4 Algemene opmerkingen bij het voorstel van decreet**

### **4.1 Uitbreiding op basis van inhoudelijke criteria**

De Vlor is tevreden dat het voorstel tegemoet komt aan een aantal prangende vragen van opleidingen en hiervoor een oplossing zoekt. Voor de Vlor moet een uitbreiding van de studieomvang altijd met de nodige voorzichtigheid gebeuren, met afweging van alle randvoorwaarden. Gezien de hoge kosten die met een uitbreiding gepaard gaan voor overheid, instellingen en student, moet zij maatschappelijk relevant zijn, aansluiten op de (Vlaamse, federale en Europese) regelgeving en de internationale vergelijkbaarheid van onze opleidingen verhogen. De Vlor vindt de omzichtigheid waarmee het voorstel de uitbreiding van de studieomvang benadert daarom aanvaardbaar. In het voorstel van decreet, wordt het uitzonderlijk karakter van uitbreiding echter nogal sterk benadrukt. De Vlor is van mening dat de overheid de inhoudelijke criteria voor een uitbreiding van de studieomvang moet laten primeren en niet mag focussen op het aantal uitbreidingen.

### **4.2 Bereik van het voorstel van decreet**

De Vlor betreurt dat het voorstel van decreet slechts één aspect van studieomvang regelt. De bredere discussie over de omvang van de professionele bachelors en de banaba's en manama's moet op korte termijn gevoerd worden. De Vlor is bereid hieraan een bijdrage te leveren.

## **5 Opmerkingen bij de principes van het voorstel van decreet**

### **5.1 Procedurele aandachtspunten**

#### **5.1.1 Gezamenlijke aanvraag en timing van de aanvraag**

De Vlor is het ermee eens dat de aanvraag tot uitbreiding van de studieomvang gezamenlijk gebeurt door alle instellingen die de opleiding aanbieden. Er moet immers vermeden worden dat eenzelfde master in verschillende instellingen een ander aantal studiepunten telt.

De Vlor merkt op dat de timing voor aanvragen vrij krap is voor de eerste aanvraagronde. De aanvraag moet uiterlijk op 15 oktober 2013 ingediend zijn, terwijl het decreet op dit moment nog niet gestemd is. Vanaf 2014 wordt wel voldoende tijd voorzien. Dan moet de aanvraag uiterlijk op 30 april gebeurd zijn.

#### **5.1.2 Timing van de invoering**

De Vlor stelt vast dat gekozen werd voor een zogenaamde rollende invoering van de in omvang uitgebreide opleidingen (met uitzondering van de onderzoeksmaster). De uitgebreide masteropleiding kan immers pas ten vroegste 4 jaar na de goedkeuring van de Vlaamse Regering starten. Op die manier geldt de uitgebreide opleiding enkel voor nieuwe studenten in de opleiding.

De Vlor is het ermee eens dat het belangrijk is dat een student bij aanvang van de opleiding weet hoe lang de nominale studieduur van de opleiding is. De Vlor signaleert evenwel dat deze pragmatische bepaling geen rekening houdt met de vaststelling dat in de huidige opleidingssystematiek bachelor en master als afzonderlijke opleidingen moeten worden opgevat. Bovendien betekent deze rollende invoering dat studenten die vandaag de opleiding volgen de facto niet kunnen afstuderen in het langere traject, terwijl zij dit misschien wel wensen, bijvoorbeeld met het oog op tewerkstelling of vervolgstudies in het buitenland. De rollende invoering heeft ook als gevolg dat de uitbreiding van de studieomvang pas binnen 4 jaar een feit is. Voor sommige opleidingen komt dit niet tegemoet aan de dringende nood die vandaag bestaat.

#### **5.1.3 De adviesbevoegdheid van de NVAO**

De NVAO krijgt adviesbevoegdheid over de aanvragen van de instellingen, maar moet ook de individuele capaciteit en kritische massa van de individuele instellingen nagaan. De Vlor ziet hierin een mogelijk probleem voor de onafhankelijke beoordeling door de NVAO. De NVAO kan immers oordelen dat een nood tot uitbreiding door een masteropleiding wordt aangetoond. Als de Vlaamse Regering dit advies niet volgt en een negatieve beslissing neemt, dan wordt de NVAO wel nog steeds geacht om de bestaande master van 60 studiepunten – waarbij zij een nood tot uitbreiding heeft vastgesteld – te beoordelen. Eenzelfde probleem stelt zich bij het vaststellen van de capaciteit. De NVAO kan deze negatief beoordelen, maar moet nadien diezelfde instelling een instellingsreview opzetten.

#### **5.1.4 De beslissing van de Vlaamse Regering**

De Vlor merkt op dat bij een negatieve beslissing van de Vlaamse Regering, de instelling drie jaar moet wachten alvorens een nieuwe aanvraag te doen. Dit lijkt lang te zijn. In het artikel dat deze

kwestie regelt (artikel 7, § 5) is het trouwens onduidelijk of het gaat om een individuele instelling of alle instellingen. Ook de relatie tussen dit artikel en artikel 6 moet nog van naderbij bekeken worden.

Als een opleiding een positief advies krijgt van de NVAO, maar de Vlaamse Regering dit advies naast zich neerlegt (om bijvoorbeeld budgettaire redenen), dan moet dit positieve advies voor de Vlor behouden blijven.

## **5.2 De keuze voor de verschillende masterstructuren**

### **5.2.1 Aantal studiepunten**

De Vlor is het eens met de differentiëring van 60, 90 en 120 studiepunten.

Voor de inrichting van masters van 90 studiepunten, wijst de raad erop dat dit niet in overeenstemming is met de definitie van 'modeltraject' uit het flexibiliseringsdecreet.<sup>3</sup> Het modeltraject bevat volgens deze definitie 54 tot 66 studiepunten per academiejaar. Dit moet nog aangepast worden want de bepaling in het flexibiliseringsdecreet gaat uit van programma's van 60 studiepunten of veelvoud daarvan. De invulling van de 90 studiepunten en de spreiding in de tijd (academiejaar/kalenderjaar) moet volgens de Vlor aan de instelling overgelaten worden, zoals het voorstel van decreet dit nu ook doet. Voor de Vlor kan die invulling van instelling tot instelling verschillen. Instellingen moeten hierover echter wel transparant communiceren. Dit is een aandachtspunt.

### **5.2.2 Keuze voor 3 soorten masters**

De Vlor begrijpt dat de overheid met de invoering van drie soorten masters, aan een aantal onmiddellijke problemen van opleidingen wil tegemoet komen. Dit maakt het hogeronderwijsveld echter nog complexer dan vandaag al het geval is. Studenten en hun ouders moeten hierover grondig geïnformeerd worden. Om de kansen van toekomstige masters op de arbeidsmarkt niet te hypothekeren, zullen ook werkgevers goed geïnformeerd moeten worden over de aangepaste finaliteit en de verscheidene inhoud van de verschillende masters. Een eenduidige naamgeving, die transparant is, kan hiertoe bijdragen.

#### **5.2.2.1 Masters**

De uitgebreide masters kunnen 60, 90 of 120 studiepunten omvatten. Het is nodig dat binnen deze masters de bestaande diversiteit behouden blijft. De raad denkt dat dit via het voorstel van decreet voldoende gegarandeerd is, maar dat het toch belangrijk is dat dit gemonitord wordt. De uitbreiding van de studieomvang mag niet leiden tot een verschraling van het aanbod.

#### **5.2.2.2 Educatieve masters**

De Vlor betreurt dat het voorstel van decreet deze zogenaamde educatieve masters nog niet invult en zich ook niet uitspreekt over de omvang. Wat wordt de finaliteit van dergelijke masters?

---

<sup>3</sup> Decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen. 30 april 2004. Artikel 26, § 3.

Gaat het om geïntegreerde lerarenopleidingen op masterniveau? Dit is onvoldoende duidelijk. De Vlor stelt voor om dit nu al beter te omschrijven en vooral het debat hierover dringend te voeren.

### **5.2.2.3 Onderzoeksmasters**

#### *Een onderzoekscarrière*

Dankzij de onderzoeksmaster kunnen Vlaamse studenten in de toekomst beter doorstromen naar een (internationale) onderzoekscarrière. Met de huidige masteropleidingen werd deze doorstroming grotendeels gehypothekeerd. De Vlor apprecieert de vrijheid van taal die er gehanteerd kan worden en de mogelijkheid tot een vrij snelle invoering van de onderzoeksmaster. Deze elementen dragen bij tot het versterken van de internationale erkenning.

Onderzoeksmasters bereiden voor op een onderzoekscarrière aan instellingen hoger onderwijs of onderzoeksfuncties bij studiediensten van organisaties. Dit blijkt echter onvoldoende uit de tekst. Vooral voor werkgevers is dit belangrijke informatie.

#### *Selectiviteit*

De Vlor vindt het noodzakelijk dat studenten de kans krijgen om in elke opleiding ook een gewone master te volgen. Dit hoeft niet noodzakelijk aan dezelfde instelling te zijn.

De toegang tot het doctoraat mag niet afhankelijk gemaakt worden van het al dan niet volgen van een onderzoeksmaster. De Vlor is het er wel mee eens dat studenten die geen onderzoeksmaster gevolgd hebben en toch een doctoraat starten, bijvoorbeeld een aangepaste doctoraatsopleiding volgen.

De instelling kan de inschrijving in een onderzoeksmaster afhankelijk maken van de competenties van de student (artikel 13). Voor de Vlor is dit een vorm van selectie. Dit betekent dat de student een keuze maakt voor een onderzoekscarrière na de derde bachelor. De Vlor vindt dit zeer vroeg in de studieloopbaan. Op die manier worden studenten uitgesloten die via de masterproef begeesterd worden door onderzoek. De Vlor denkt ook dat studenten die uit een onderzoeksmaster uitstromen bevoordeeld zullen worden bij het aanvragen van doctoraatsbeurzen, waardoor andere studenten meer en meer uitgesloten zullen worden van het doctoraat.

Als de overheid voor deze selectie in de basisopleiding kiest, dan stelt de Vlor dat die nauw in de gaten gehouden moet worden zodat de democratisering van het hoger onderwijs hierdoor niet in het gedrang komt. Een nauwkeurige opvolging van de evoluties hieromtrent zijn dus noodzakelijk.

### **5.2.3 Inhoudelijke differentiatie**

De Vlor is het eens met de voorgestelde differentiatie (professioneel, verdiepend, verbredend).

### **5.2.4 Gehanteerde criteria voor uitbreiding van de studieomvang**

De overheid wil bij de aanvraag tot uitbreiding van de studieomvang verifieerbare gegevens ontvangen over internationale vergelijkbaarheid en de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Dit is geen evidentie. Gegevens zijn vaak afhankelijk van de nationale context. Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van deze gegevens. Sommige opleidingen zijn ook niet te linken aan één bepaalde arbeidsmarktsector. Afgestudeerden uit de humane wetenschappen bijvoorbeeld,

zijn inzetbaar in vele verschillende sectoren. De arbeidsmarktverwachtingen per diploma zijn in dergelijke gevallen moeilijk te omschrijven vanuit het standpunt van de werkgever.

### **5.3 Financiering**

#### *Onderzoeksmasters*

De Vlor merkt op dat onderzoeksmasters gefinancierd worden door een verschuiving van middelen die bedoeld waren voor de groei van het aantal ZAP-leden in het kader van de integratie. Deze middelen waren bedoeld voor de versterking van het onderwijs naar aanleiding van de integratie en de daarmee gepaard gaande groei voor studenten. Deze middelen blijven in het kader van de integratie noodzakelijk. De Vlor betreurt dan ook sterk dat er geen extra financiering voor het inrichten van onderzoeksmasters wordt uitgetrokken.

De Vlor vindt de financiering van de onderzoeksmaster in het voorstel trouwens te rigide. Als de begrenzing van 10 gefinancierde studenten (tweede 60 studiepunten) per instelling opgeheven wordt en het aantal plaatsen per instelling bepaald wordt op basis van een aantal objectieve criteria, dan wordt het hele systeem wat flexibeler en werkbaarder voor de instellingen.

#### *Opgelegde studieomvanguitbreiding*

Als de Vlaamse Regering omwille van een bepaalde regelgevende context – bijvoorbeeld de Europese – beslist dat de studieomvang van een opleiding uitgebreid wordt, zonder dat de instellingen hiervoor een aanvraag ingediend hebben, dan vindt de Vlor dat overheid hiervoor wel een extra financiering moet voorzien zonder de normale, in het decreet ingeschreven inlooperperiode.

### **5.4 Studieomvangvermindering**

De Vlor merkt op dat een eventuele studieomvangvermindering best ook rollend ingevoerd wordt. Er moet een uitlooptegeling voorzien worden voor zij die het lange traject volgen. De raad merkt op dat ook studieomvangvermindering gevolgen heeft voor de instroom op de arbeidsmarkt en de organisatie van stages. In een bepaald jaar studeren immers twee cohortes af.

## **6 Opvolgingspunten bij de implementatie van dit voorstel van decreet**

De Vlor ziet veel mogelijkheden in het voorstel van decreet, maar ook een aantal maatschappelijke valkuilen.

Op korte termijn moet het debat gevoerd worden over de studieomvang van een aantal professioneel gerichte bacheloropleidingen, de banaba's, de manama's en de invulling van de educatieve masters.

De Vlor stelt een grondige opvolging van de evoluties de volgende twee jaar voor, gekoppeld aan een moment van evaluatie en eventuele bijsturing. De aanvragen moeten gemonitord worden (welke opleidingen, welke inhoud), de beslissingen van de Vlaamse Regering en de concrete

invulling van de uitgebreide masters. Aandacht voor voldoende diversiteit in het hogeronderwijslandschap is hierbij noodzakelijk.

Op middellange termijn is het noodzakelijk ook de effecten van de uitbreiding van de studieomvang op de arbeidsmarkt en de slaagkansen van studenten op te volgen. Een analyse van de evoluties in de studentenpopulatie van de onderzoeksmasters is zeker een punt van opvolging, als de selectiviteit van de onderzoeksmaster behouden blijft. Ook een monitoring van de invoering van de masters van 90 studiepunten dringt zich op. Bekeken moet worden of hiervoor alle nodige randvoorwaarden wel voorzien zijn.

Een goede communicatie ten aanzien van studenten, hun ouders en werkgevers is een continue punt van aandacht voor overheid en instellingen.

Isabelle De Ridder  
secretaris Raad Hoger Onderwijs

Johan Veeckman  
voorzitter Raad Hoger Onderwijs